

DOI: 10.18427/iri-2017-0125

A magyar jogászképzés kialakulásának egyes szakaszai

Szóllós Andrea

Miskolci Egyetem

Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

Bevezetés

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a jogi oktatás kialakulását, fejlődését párhuzamosan mindig is követték annak megreformálását kitűző kísérletek, reformtervezetek. Jelen írásomban betekintést nyújtok a magyar jogászképzés kialakulásának, fejlődésének egyes szakaszaiba, vázolva a fejlődést mozgató rugókat, elképzeléseket, álláspontokat a 19. század végéig, miután röviden ismertetek néhány, a jogi oktatás egyetemes történelmében fellelhető jelentősebb reformot, illetve reformtervezetet.

Kitekintés a jogi oktatás fejlődésének és reformkísérleteinek egyetemes történetére

Joggal állíthatjuk, hogy a jogászképzés egyidős a felsőfokú oktatással. Már a görög és a római akadémiákon is foglalkoztak a joggal és annak megismerésével. A Római Birodalom magas szintű jogi oktatással büszkélkedhetett. Bár a birodalom összeomlását követő századokban Nyugat-Európában a jogászképzés hanyatlásnak indult, mégis ezen időszakból származik a jogi oktatás első kiemelkedő reformja: Justinianus császár 533-ban bocsátotta ki rendeletét, melyet nyílt levél (epistola) formájában közvetlenül a jogtanárokhoz intézett. E rendeletben a jog tanításánál elérendő célként szabja meg, hogy a tanulók »jókká és sok ismeretűekké« képeztesse, továbbá rendelkezik „a jogtanítással foglalkozók osztályozásáról; a tanszékek betöltéséről; a tanárok rendszeresített illetményeiről ...; a tanárok mentességeiről, így a személyes közmunka, minden terhes közhivatal (gyámság, gondnokság) viselésének terhe alól; a tanárok mentesek minden állami, községi adó alól; épületeik mentesek mind a katonai, mind a polgári beszállásolástól; szól a rendelet a tanárok társadalmi helyzetéről; az öt évre terjedő jogtanulás tananyagáról; a tantervről, a tanítás módszeréről, a

fegyelemről, a jogtanulók kiváltságairól.”¹ Dr. Mártonffy 1946-os írásában nem véletlenül jegyzi meg, hogy Justinianus rendeletének egyes pontjai hatásukat tekintve a korabeli kormányprogram pontjainak feleltek meg.

A jogi oktatás ezután a 11. században, az egyetemek alapításával egy időben indult felemelkedő útjára, többek között a Bologna-i, Párizs-i és Nápoly-i egyetemeken.

A justinianusi reformkísérlet után több mint ezer évvel, 1667-ben jelent meg a 17. század nagy polihisztorának, Leibniznek a jogtudomány tanulásának és tanításának új módszertanáról² szóló műve, mely könyvében Leibniz részletesen kifejti álláspontját a jogi oktatás reformjáról, annak szükségességéről. Az általa meghatározott új módszer „megmutatja, mily módon lesz az emberből tökéletes jogász, jogbölcész, nemzetközi – s ami ahhoz tartozik – köz- és egyházjogász, az igazságosság papja.”³

Leibniz reformterve kiemelkedő jelentőségű, mert mind a mai napig ható modern követelményeket fogalmazott meg. Dr. Mártonffy a következőképpen foglalta össze Leibniz újíto törekvését: „Jogpedagógiai fejtegetései a kétéves egyetemi oktatásról megmutatják, hogyan induljon meg a tanulás és az alapfogalmakat hogyan kell elsajátítania annak, aki jó ügyvéddé akarja magát kiképezni. Leibniz elsősorban alapos előképzettséget kíván a jövő jogásztól. ... A rendszeres jogi oktatás két félévre, a praktikum szintén két félévre terjed. Az elemi képzés az első félévben a jogtörténetbe való bevezetéssel kezdődik, de a jogtörténetet később is minden félévben és minden tárggyal kapcsolatban kell előadni. Azután következik a jogi alapfogalmak tanítása. Ezek a fogalmak a legpontosabb rendszerben adandók elő oly módon, hogy a hallgatókban maradandó nyomokat hagyjon. Ecélből lehetőleg vonzó, mulatságos formában kell a fogalmakat a hallgatókkal megértetni. Tréfás jogi esetek kapcsán a hallgatók nemcsak a fogalmakat sajátítják el, hanem kezdő gyakorlatokban is résztvesznek. Leibniz különösen a jogi tanfolyam erős megrövidítésére törekedett. Leibniz nem helyesli a régi módszert, amely a német egyetemeken a rendszerezésre való törekvés ellenére akkoriban uralkodó volt. E régi módszer szerint a római és egyházi jog forrásait titulusról titulusra, fragmentumról fragmentumra haladva sok éven keresztül magyarázták. Természetesen képtelenek voltak az egész tananyagot feldolgozni, s ezért a tanárok csak a legfontosabb titulusokra szorítkoztak, bár ezeket sem voltak képesek kimeríteni. Ezt a módszert már Leibniz idejében sem tartották megfelelőnek. ... Leibniz igen rövid római jogi tankönyvet kívánt, amely a római jogot szemléltető példákon mutatja be. E tankönyv segítségével a hallgató valamennyi jogforrást s

---

¹ Vécsey Tamás: Justinianus »Omnem Reipublicae« kezdetű rendelete a jogi oktatás tárgyában, adalékul a jogi oktatás történetéhez, Budapest, 1980. (Értekezések a társadalmi tudományok köréből, XI. kötet, 1. szám) in: Mártonffy Károly: Jogi oktatásunk új rendje. Városi Szemle, 1946. 32. évf. 6-7. sz. 424.o.

² Nova Methodus discendae docendaeque Jurisprudentiae – Heymann, Ernst, Leibniz' Plan einer juristischen Studienreform vom Jahre 1667, Berlin, 1931. in: Mártonffy, i.m. 425.o.

³ Mártonffy, i.m. 425.o.

jogtörténetet megismerné. Egyidejűleg folynának a vitatkozások, a bírósági tárgyalások megfigyelései és a periratok olvasása.”⁴

Leibniz reformtervének megvalósulására nagy szükség lett volna, mivel Európában egészen 1769-ig önálló praktizáláshoz jogosultságot teremtő vizsga nem létezett. Elég volt meghatározott gyakorlati idő kitöltése a jogi ismeretek megszerzéséhez elsősorban ügyvéd, vagy ítélőmester mellett.⁵ A jogászság képzésében a 18. században következtek be lényeges változások, amikor az egyetemi oktatásban is fellángolt az igény a feudális berendezkedés béklyói alóli szabadulás iránt.

A magyar jogi oktatás kialakulásának kezdetei

A középkori Magyarországon, ugyanúgy, mint Európa-szerte, a szellemi tevékenység inkább egyházi hatáskörben volt. Magyarországon - mint első oktatási intézményt, ahol többek között jogot is oktattak - a veszprémi káptalani iskolát említhetjük meg, azonban az iskolát 1276-ban feldúlták és a képzés ekkor befejeződött.⁶ Az első magyar egyetemet I. Nagy Lajos király idején, 1367-ben alapították Pécsen, ahol a képzés jogi tárgyak oktatásával indult. Sajnálatos módon az egyetem 1390 körül szintén megszűnt. Második egyetemünket 1395-ben Zsigmond létesítette Óbudán, ahol kánonjogi oktatást is folyt. A következő fejlődési lépcsőfokként - az Aranybulla felhatalmazásával - Mátyás király a bolognai egyetem mintájára Pozsonyban megalapította az Academia Istropolitana-t - Istropolis Pozsony ógörögösített neve volt - 1467-ben, ahol római és kánonjogot oktattak. Mátyás király uralkodását követően a jogászképzés Magyarországon ismét lehanyaglott.

A jogi oktatás következő fejlődési időszaka - az 1635-ben alapított nagyszombati tudományegyetemen - 1667-ben a jogi kar megalapításával kezdődött el, ahol négy tanszék működött: a római jogi, a kánonjogi és a hazai jog két tanszéke, mely közül az egyik az elméleti (anyag), a másik a gyakorlati (alaki) jog oktatását végezte. Az alapoktatás két éves volt, azonban a doktorátus megszerzéséhez három évig kellett tanulni. A helytartótanács rendelete alapján később - 1760 óta - a római jogi tanszéken a természetjog oktatása is helyet kapott.⁷

A magyar jogászképzés kialakulása kapcsán említést kell tenni arról, hogy „a 18. század első felétől a bécsi egyetemen önálló magyar jogi tanszék működött, valamint a pesti polgárok római jogi szakiskolát alapítottak és finanszíroztak”, mert igény mutatkozott a jogtudók számának növelése iránti.⁸

---

⁴ Mártonffy, i.m. 425. o.

⁵ Nagy Zsolt: A magyar jogi oktatás történeti áttekintése a második világháborúig, <http://jesz.ajk.elte.hu/nagy14.html> [2017.04.01.]

⁶ Lásd 6. lábjegyzet

⁷ Mártonffy, i.m. 426. o.

⁸ Lásd 1. lábjegyzet

A magyar jogászképzés Mária Terézia és II. József uralkodása alatt

A magyar jogászképzésben fordulópont Mária Terézia uralkodása idején következett be. Az uralkodó első és legfontosabb intézkedésként „1769-ben felszámolta azt az áldatlan állapotot, hogy ügyvédi teendőket ellátó személynek nem kellett speciális képesítéssel rendelkeznie az ügyek viteléhez. Kötelezővé tette a jogi vizsga letételét az ügyvédi eskü letételéhez és a képviselői munka folytatásához.”⁹

Magyarországon ezen időszakban két egyetemen folyt jogi képzés: a nagyszombati és a kolozsvári egyetemen.

Mária Terézia nevéhez a jogi egyetemi oktatás terén számos oktatási reformintézkedés fűződik. A jogi oktatás reformjának szükségességét 1760-ban a helytartótanács tanulmányi bizottsága a következőképpen indokolta: „a nagyszombati egyetemen a jogi tudományok eddigi tanításának a közönség kevés hasznát vette”¹⁰, hiszen, mint már korábban említésre került, ebben az időszakban sem a bírói, sem az ügyvédi pályák nem követelték meg a jogi iskolai végzettséget.

A tanulmányi bizottság a fennálló helyzetről az alábbiak szerint tudósított: „A bölcsészeti tanfolyamokban vagy nagyobb gimnáziumokban tanultak valami észjogot. Akik alaposabban akarták magukat kiképezni, Nagyszombatban vagy a protestáns külföldi egyetemeken még római jogot tanultak. Azután a hazai jogot és jogszokásokat megtanulták Werbőczy Hármaskönyvéből, meg a törvények gyűjteményéből, nagyjából pedig a gyakorlatban a vármegyei életben, vármegyei tisztviselők, asszeszorok, továbbá prokurátorok, protonotáriusok mellett és a királyi kúrián. Körülbelül ebből állt az előkészület a jogi ismereteket kívánó közpályákra, s aránylag kevesen voltak, akik még a hazai jogot is iskolában akarták tanulni ...”¹¹

A korabeli jogi oktatás módjáról és állapotáról a helytartótanács kérdéseire adott káptalani válaszok nyújtanak korszakot. Ezek alapján a tanárok akkoriban tetszés szerint tanítottak, mivel sem a tanulás, sem a tanítás nem volt szabályozva. „A jogi tanfolyam tartama nem lévén meghatározva, egyfelől a tanulók kedvük szerint maradhattak és tanulhattak több-kevesebb ideig (s egyszerűen novitiusoknak vagy veteránoknak neveztettek, aszerint amint a jogi tanulást kezdték vagy már csak folytatták); másfelől lehető volt, hogy, miként Zelenay és Nitray tanárok jelentéseikben több ízben mondják, hogy a hazai jog tanárai akár 12-15 év alatt fejezték be előadásait.”¹²

---

⁹ Mártonffy, i.m. 426. o.

¹⁰ Mártonffy, i.m. 426. o.

¹¹ Molnár Aladár: A közoktatás története Magyarországon a 18. században, I. kötet. Budapest, 1881. 223. I. in: Mártonffy, i.m. 427-428. o.

¹² Molnár, i. m. 228. I. in: Mártonffy, i.m. 427. o.

Dr. Mártonffy írásában idézett mű szerint: „A tanároktól még a jogi doktorátust sem követelték meg s beérték a filozófiai magisteriummal s ügyvédi cenzurával. Tényleg nem is találunk a professzorok sorozatában jogi doktort. Zelenay és Nitray csak 1770-ben, a második reform alkalmával graduáltak, mert különben elvesztették volna állásaikat. Külön előadóterem a jogi karon nem volt; egy teológiai hallgató teremben kellett a tanároknak és a joghallgatóknak meghúzódniuk, még pedig oly időben (reggel 7-8, d.u. 1-2), mely más szükségletek kielégítése után mintegy kegyelemképen maradt fenn. A reggeli óra a hazai jognak, a délutáni a római jognak volt fenntartva. A hazai jog tanfolyama így volt beosztva: az egyik tanár az elméletet, a másik a gyakorlati részt adta elő, de nem párhuzamosan (ami helyszűke miatt nem volt lehetséges), se nem évenként váltakozva, hanem úgy, hogy az elmélet tanára egy hónapig előadást tartott, s ezen idő elteltével a tantermet és leckeórát megkapta a praxis tanára, kinek tiszte egy hó múlva szintén lejárt s ismét elmélet tanárára szállt. Így hát a hazai jog tanárai csak hat hónapig tanítottak és minden második hónapban vakációztak, jobban mondva magánfeleik pörös ügyeit intézték. Az egész hazai jogi tanulmányt soha senki sem hallgatta végig, mert az elméleti részt csak 15, a gyakorlati részt 12 év alatt végezte be a szaktanár. A köteles idő 2-3 év lévén, össze nem függő, az egész anyagból kikapott részletek ismeretére szorítkozott a joghallgatók tanulmánya. A hazai jog tanárai kézikönyvet nem használtak, hanem mindent diktáltak; ha pedig maguk nem jelentek meg az előadáson, - ami nem volt ritkaság - valamelyik jobb hallgatójukat bízták meg a diktálással. A hallgatók száma évenként 16 és 25 közt váltakozott, de ezeknek csak egyik része volt igazi joghallgató (vagyis végzett filozófus), a másik rész érdeklődő bölcselethallgatókból került ki. Tételek védelmezése és megvitatása rendszerint nem dívott.”¹³

„Az ügyvédek hiányos jogi készültségét az 1769-i ügyvédi rendtartás akarta kiküszöbölni. »Hogy a jövőben általában senki ügyvédi eskütételre és addig az ügyvédi foglalkozás gyakorlására ne bocsáttassék, míg szigorú és pontosan meghatározott vizsgának magát alá nem veti és ebben az ügyvédségre megkívánt tudásnak elegendő bizonyítékát nem adta. A vizsga letételére azok, akik az elmélettel foglalkoztak, akkor bocsáttassanak, ha tanáraiktól bizonyítványt kaptak jellemükről, tanulmányaikról, az ügyvédi gyakorlatot pedig a jogban jártas férfiak oldalán és bármely szervezett közhivatalban (ahová az ügyvédi foglalkozás is tartozik) tanulják és főnökeiknek tudásukról és jellemükről szóló bizonyítványait bemutatják. A többiek azonban, akik egyedül a gyakorlatból sajátították el a jogot, csak akkor bocsáthatók a vizsga letételére, ha főnökeik hasonló tanúsítványait mutatják be a jogban való megfelelő jártasságukról és sértetlen jellemükről. Amennyiben ezek ily módon a szükséges bizonyítványokkal felszerelve a vizsgát letenni szándékoznak, ez a mód számukra megadassék.«”¹⁴

---

¹³ Finánczy Ernő: A magyarországi közoktatás története Mária Terézia korában, Budapest, 1899, I. kötet, 18. l. in: Mártonffy, i.m. 427-428. o.

¹⁴ Mártonffy, i.m. 428. o.

A fenti korhú képből kiindulva Mária Terézia az oktatás sürgető reformját felismerve a következő intézkedéseket tette. 1769-ben az egyetemet újjáalakítva létrehozta a jogtörténeti, a természetjogi és az általános közjogi, a büntetőjogi, a hazai közjogi és a politikai tanszékeket. Egyúttal új tanulmányi rendet vezetett be.

Az 1777-ben – Mária Terézia által a közoktatás újabb reform-köveként - kibocsátott Ratio Educationis öt királyi jogakadémia létrehozását rendelte az ország területén. A reform eredményeként a politikai kamarai tudományok tanszéke a bölcsészeti karból átkerült a jogi karra és ezzel kialakult a mai jog- és államtudományi kar.¹⁵

„A Ratio Educationis a jogi tanfolyam célját abban látja, hogy azok az ifjak, akik a bölcsészeti tanfolyam elvégzése után ezentúl is az akadémián maradnak, elérnek nemzeti neveltetésük legmagasabb fokához. Ezen a fokon nemesebb céljuknak megfelelően azokat a tudományokat kell elsajátítaniok, amelyek őket rátermettekké és alkalmasakká teszik azon kötelességek teljesítésére, amelyek különösen azokat illetik, akik a köz szolgálatára szánták el magukat. Minthogy tehát a jogi tanfolyam éppen ezeket a tudományokat karolja fel, könnyen kitűnik, hogy célja szükségképpen abban rejlik, hogy a köz számára alkalmas tisztviselőket képezzen.”¹⁶

Mária Teréziát követően II. József folytatta elődje reformfolyamatát és 1784-ben a jogi tanulmányok újabb rendjét vezette be. „A jogi tanfolyam időtartama négy év. Új szigorlati rend lép életbe. Nem szüntette meg a felekezeti jogtanító intézeteket, »hanem ami majdnem egyértékes volt ezzel, azt mondta, hogy vizsgát csakis állami jogtanító intézetekben lehet tenni és így II. József ügyesen betelerelte az állami jogtanító intézetekbe a jogot tanuló fiatalságot. Így teremtette meg az állami jellegű oktatás túlsúlyát.«¹⁷¹⁸

II. József szigorú vizsgát vezetett be az ügyvédi vizsga előtt és 1787-ben ugyanezt a vizsgát írta elő a közigazgatási szolgálatba lépők számára is. 1780-ban minősítési táblákat vezetett be. 1781-ben a magyar kancellárt felhívta az ügykezelések egyszerűsítésére, a szabálytalanságok elkerülésére, az iratváltás csökkentésére, valamint a személyzeti létszám csökkentésére. 1787-ben elrendelte továbbá, hogy „»senki a közigazgatási szakban álláshoz nem juthat, aki iskolai bizonyítványokkal nem igazolja a közigazgatási tudományok szabályszerűen történt elsajátítását, vagy a főiskolai kar bizonyítványával azt, hogy a vizsgát szabályosan letette.« .... Miután minden tanulmány, s így a jogi tanulmányok is a bölcsészeti tanulmányok útján való előkészítést kívánják

---

¹⁵ Mártonffy, i.m. 426. o.

¹⁶ Az 1777-iki Ratio Educationis, fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta, Frimi Aladár, Budapest, 1913, 184. §, 181. I. in: Mártonffy, i.m. 426. o.

¹⁷ Kováts Gyula felszólalása az 1911. évi Országos Jogászgyűlésen »Miképpen kellene megállapítani a közigazgatási hivatalnokok képesítését és szabályozni a gyakorlati közigazgatási vizsgát« című kérdés tárgyalása alkalmával. Az 1911-iki Országos Jogászgyűlés Irományai, II. kötet. Napló. Budapest, 1912, 327. I. in: Mártonffy, i.m. 428.

¹⁸ Mártonffy, i.m. 428. o.

meg, senki sem vehető fel a jogi szakra, a ki a bölcséleti tanulmányokban való ismereteit nem igazolja.”¹⁹

A korabeli reformfolyamat az 1806-ban kibocsátott második Ratio Educationis-szal zárult, mely bevezette a bányajog és a váltó-, valamint kereskedelmi jog tanítását, illetve a jogi oktatás tartamát ismét három évben határozta meg, továbbá minden tárgyból osztályvizsgát kellett tenni. Ezt követően 1848-ig alig történt változás a jogi oktatás terén.

Jogi oktatásunk reformjai a 19. század második felében

1848 előtt pár évvel az 1844. évi II. törvénycikk teremtette meg a magyar nyelvű jogászképzést és 1848. április 3-án a helytartótanács el is rendelte, hogy az előadások kizárólag magyar nyelven tartandók. Eötvös József 1848 május 4-én a törvénytudományi kar nagyszabású reformjára hívott fel, melyre válaszul Frank Ignác a kar javaslatát meg is tette, azonban sajnálatos módon az ismert politikai viszonyok akadályt gördítettek eme reform megvalósításának útjába.²⁰

1850-ben a birodalmi közoktatási miniszter - Thun-Hohenstein - bevezette az osztrák egyetemi rendszert Magyarországon. Az 1850-es rendeletek továbbra is fenntartották a tanulás szabadságát, és csak a tanszakok sorrendjét határozták meg, viszont nem állapítottak meg tanulmányi tervet. Amennyiben ugyanazon tárgyat több tanár tanított, a hallgató választhatták meg a tanárt. A jogakadémiákon azonban – politikai indíttatásból - megtiltották a közpróbatételeket és a nyilvános vitatkozásokat.²¹

1852-től az ügyvédi vizsga előfeltételként jogi doktorátust követeltek meg. 1855. október 4-ei új szabályzat a jogi tanulmányok tartamát minimum nyolc félévben határozza meg és előírta, hogy téli félévvel kezdődjön.²²

Az abszolutizmus bukása jelentős változást eredményezett a jog- és államtudományi tanulmányok vonatkozásában is. 1860-ban visszaállították a magyar nyelvű oktatást.

Pauler Tivadar, a budapesti egyetem 1862/63. évi rektora 1862-es rektori beszédében a változásokat a következőképpen foglalta össze: a jogencyclopaedia lesz ismét a jogi tanulmányok kiindulási pontja; a német birodalmi és jogtörténet helyébe az általános jogtörténelem lép, a politikai tudományokat az alkotmány elméletére kiterjedően oktatják, az európai államismeret és az intézetek összehasonlítása nagy fontosságot kap, a hazai köz- és magánjogi tanulmányok kötelezővé válnak, mindemellett továbbra is oktatják az ausztriai jogot.²³

---

¹⁹ Mártonffy, i.m. 428. o.

²⁰ Mártonffy, i.m. 429. o.

²¹ Mártonffy, i.m. 429. o.

²² Mártonffy, i.m. 429. o.

²³ Mártonffy, i.m. 430. o.

Az 1874. évi szabályozás²⁴ gyökeres változásokat eredményezett a hazai jogi oktatásban: „Bevezeti az alapvizsgákat, szabályozza a jogi- és államtudományi államvizsgákat s ezzel megteremti a jogi- és államtudományi képzés szétválasztását, a bifurkációt. A jog- és államtudományi képzés szétválasztása a jogi és államtudományi szakképzés lehetővé tételét kívánta szolgálni és két alapvizsga letételét írta elő. A két alapvizsgán kívül az egyetemen két elméleti államvizsga volt még: a jogtudományi és államtudományi államvizsga. A joghallgató dönthette el, hogy az egyiket, a másikat, vagy mindkettőt le kívánja tenni. A két államvizsga egyike a harmadik tanév végétől bármikor letehető volt, feltéve, hogy két sikeres alapvizsgát már letette a hallgató. Aki mindkét államvizsgát le kívánta tenni, a másodikra csak a nyolcadik félév utolsó hat hetében, vagy a jogi tanulmányok befejezése után jelentkezhetett.”²⁵ A rendelet a jogi oktatás egy régi intézményét, a nyilvános vitatkozásokat megszüntette. Az 1874. év még egy fontos változás hozott a jogi oktatás kapcsán. Az 1874: XXXIV. és XXXV. törvénycikkek előírják, hogy ügyvédi, illetve közjegyzői állást csak jogi doktorátussal lehet betölteni. Ezzel a jogi doktori oklevelet minősítő erővel ruházták fel.²⁶

A magyar jogi oktatás máig ható reformja Trefort Ágoston vallás- és közoktatási miniszter kezdeményezésére 1878 decemberében indult, amikor a miniszter „ankétet hívott össze a jogi szakoktatásra vonatkozó kérdések megbeszélése végett”²⁷, mert «több oldalról emelkedett panasz, hogy a jogi képzés ügye hazánkban nem mindenben áll a kor színvonalán s nem felel meg a hozzá méltányosan köthető követelményeknek és várakozásnak.»²⁸ A tanácskozáson Kautz Gyula elmondta, hogy szerinte mennyire fontos a jó közoktatási rendszer, és különösen az, hogy a jog- és államtudományi szervezetben biztosítva legyen a folytonosság és hogy az bizonyos stabilitással rendelkezzen. Előadta, hogy „...a mai napig, mind az ifjúságnak, mind a tanároknak kárára és zaklatására folytonosan változtatások hozattak be anélkül, hogy olyan jellege van, melyet emberi számítás szerint véglegesnek lehet mondani.”²⁹ Csengery Antal a tanácskozáson hangot adott azon félelmének, hogy a túlhalmozott vizsgák az egyetem színvonalát csökkenhetik. Elmondta: „Tudományos egyetemi élet nem fejlődhetik a jelen rendszer mellett. A folytonos vizsgálat tanulóban és tanárban elől minden tudományos önkéntességet. A tanuló csak az emlékezőtehetség gyakorlására, örökös memorizálására van kényszerítve s a legrövidebb, legszárazabb kompendiumot keresi.”³⁰

---

²⁴ A vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1874. évi 3055/1874. sz. a. a budapesti s a kolozsvári tudományegyetemekhez intézett rendelete: alapvizsgák rendszeresítése és a jog- és államtudományi vizsgálatok szabályozása tárgyában. Magyarországi Rendeletek Tára, 1874. VIII. évf. 160. l. in: Mártonffy, i.m. 430. o.

²⁵ Mártonffy, i.m. 430. o.

²⁶ Mártonffy, i.m. 430. o.

²⁷ Mártonffy, i.m. 421. o.

²⁸ Mártonffy, i.m. 421. o.

²⁹ A vallás- és közoktatásügyi miniszter által a jogi szakoktatás érdekében 1878/79-ben összehívott tanácskozmány tárgyalásai. Budapest, 1879. 67. I. in: Mártonffy, i.m. 432 o.

³⁰ CSENGERY Antal: Összegyűjtött Munkái. Budapest, 1884. 5. kötet. 242-284. l. in: MÁRTONFFY, i.m. 432.o.

Záró gondolatok

A 19. század második felében indult reformfolyamatok tovább gondolásával megfogalmazódik bennem, hogy nem ugyanott tartunk-e a mai magyar jogi oktatás terén, mint közel 150 évvel ezelőtt Trefort Ágoston idején, ha a jogi oktatás stabilitását és a túlhalmozott vizsgákat tekintjük? Sajnos ugyanez mondható el a közoktatásról általánosságban. Meg kellene fontolni az oly hasznosnak ígérkező, nagyobb gyakorlati értéket mutató tantárgyak, mint például a nyilvános vitatkozások és közpróbatételek, újbóli beépítését a jogi oktatási rendszerünkbe. Összességében azonban elmondhatjuk, hogy a 20. századig lezajlott reformfolyamatok lefektették a mai magyar jogi oktatás magas színvonalának és szakmai elismertségének máig ható alapjait.

Irodalomjegyzék

- A vallás- és közoktatásügyi miniszter által a jogi szakoktatás érdekében 1878/79-ben összehívott tanácskozmány tárgyalásai. Budapest, 1879. 67. I. in: Mártonffy, i.m. 432
- A vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1874. évi 3055/1874. sz. a. a budapesti s a kolozsvári tudományegyetemekhez intézett rendelete: alapvizsgák rendszeresítése és a jog- és államtudományi vizsgálatok szabályozása tárgyában. Magyarországi Rendeleték Tára, 1874. VIII. évf. 160. I. in: Mártonffy, i.m. 430.
- Az 1777-iki Ratio Educationis, fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta, Frimi Aladár, Budapest, 1913, 184. §, 181. I. in: Mártonffy, i.m. 426.
- Csengery Antal: Összegyűjtött Munkái. Budapest, 1884. 5. kötet. 242-284. I. in: Mártonffy, i.m. 432.
- Finánczy Ernő: A magyarországi közoktatás története Mária Terézia korában, Budapest, 1899, I. kötet, 18. I. in: Mártonffy, i.m. 427-428.
- Kováts Gyula felszólalása az 1911. évi Országos Jogászgyűlésen »Miképpen kellene megállapítani a közigazgatási hivatalnokok képesítését és szabályozni a gyakorlati közigazgatási vizsgát« című kérdés tárgyalása alkalmával. Az 1911-iki Országos Jogászgyűlés Irományai, II. kötet. Napló. Budapest, 1912, 327. I. in: Mártonffy, i.m. 428.
- Mártonffy Károly: Jogi oktatásunk új rendje. Városi Szemle, 1946. 32. évf. 6-7. sz.
- Molnár Aladár: A közoktatás története Magyarországon a 18. században, I. kötet. Budapest, 1881. 223. I. in: Mártonffy, i.m. 427-428.
- Nagy Zsolt: A magyar jogi oktatás történeti áttekintése a második világháborúig, <http://jesz.ajk.elte.hu/nagy14.html> [2017.04.01.]

Nova Methodus discendae docendaeque Jurisprudentiae – Heymann, Ernst,
Leibniz' Plan einer juristischen Studienreform vom Jahre 1667, Berlin, 1931.
in: Mártonffy, i.m. 425.

Vécsey Tamás: Justinianus »Omnem Reipublicae« kezdetű rendelete a jogi
oktatás tárgyában, adalékul a jogi oktatás történetéhez, Budapest, 1980.
(Értekezések a társadalmi tudományok köréből, XI. kötet, 1. szám) in:
Mártonffy Károly: Jogi oktatásunk új rendje. Városi Szemle, 1946. 32. évf. 6-
7. sz. 424.